

کتابشناسی صائب، بزرگ شاعر سبک اصفهانی

ابوالقاسم رادفر*

ز صد هزار سخنور در جهان آید یکی چو صائب شوریده حال برخیزد

آنچه در این مختصر، به عنوان پیشگفتار بر «کتابشناسی صائب» می آید، بیشتر مبتنی بر روش کار و تنظیم مطالب گردآوری شده است. بررسی تفصیلی زندگینامه، آثار و اندیشه شاعر بلند پایه سده یازدهم هجری قمری «صائب» - قهرمان سبک اصفهانی - به مجال بیشتری نیاز دارد. علاوه بر این، در این زمینه کتابها و مقالات محققانه ای توسط استادان و پژوهندگان «صائب شناس» نوشته شده است که در این مقاله از آنها یاد شده است. از این رو، ما بیشتر به بیان روش کار و ترتیب کتابشناسی حاضر می پردازیم و خوانندگان عزیز را به اصل مقاله ارجاع می دهیم.

اما روش تهیه مقاله بهین صورت بوده که پس از مراجعه به منابع معتبر شامل کتابشناسیهای عمومی و مآخذ گوناگون اعم از کتاب و مجله، یادداشتهایی گردآوری شد. سپس جهت سهولت استفاده کنندگان آنها را تحت عناوین زیر آوردیم:

۱. برخی نسخه های خطی:

۲. آثار چاپی که از جهات مختلف به انواع زیر تقسیم شده است:

(الف). بر اساس تاریخ میلادی؛ ب) بر اساس تاریخ شمسی؛ ج) منتخبات، زبده اشعار و...؛ د). آثار بدون تاریخ؛ ه) کتابهای مستقل؛ و) بخشهایی از یک کتاب؛ ز). مقالات؛ ح) به دیگر زبانها.

در پایان، فهرست اهم منابع نیز آورده شده است. امیدواریم، این اقدام بتواند گامی در راه شناخت هر چه بیشتر صائب تبریزی اصفهانی باشد.

۱ - برخی نسخه‌های خطی

- صائب تبریزی، محمدعلی. آرایش نگار (سروده‌های صائب آنچه که در آن نام آینه و شانه و یانام یکی از اندامها آمده جدا کرده و بدین نام خوانده است). نسخه ۱۰۰۷ مجلس که به خط خوب شکسته نستعلیق توسط خود سراینده نوشته شده است و ۲۱۶ بیت دارد.
- بحر طویل، نسخه خطی متعلق به دانشگاه به شماره ۱/۲۴۶۵.
- قندهارنامه = عباسنامه (مثنوی است در باره جنگ شاه عباس دوم و گشودن قندهار در ۱۰۵۹). به خط شکسته نستعلیق (سراینده سده ۱۱) کتابخانه تهران، مجلس ۱۰۰۷/۲ (به نقل از فهرست نسخه‌های خطی، احمد منزوی، ج ۴، ص ۳۰۴۹).
- مرات الجمال (بیتها در وصف سرپای محبوب. از دیوانهای خود گزیده است). نستعلیق شکسته آمیز، قرن ۱۲ ه.ق. عنوانها سرخ، در بیاض، ص ۱۱۳ - ۱۵۷ (از فهرست نسخه‌های خطی فارسی انجمن ترقی اردو، ص ۱۶۷).
- مرآت جمال، کتابخانه مشهد، رضوی ۶۴۱، ادبیات شماره (۴۴۹۳).
- میخانه صائب (از روی نسخه خطی موجود در کتابخانه

- . مرحوم سعید نفیسی) از فهرست کتابخانه ملی محمد باقر: ۱].
 واجب الحفظ، صائب از مطلع غزلیات گوناگون «دیوان:
 ۲۳۹۱» خود به ترتیب تهجی دیوانی گرد آورده و بدین نام
 خوانده است. کتابخانه تهران، مجلس ۴ / ۱۰۰۷، سده ۱۱
 — . دیوان صائب، در کتابخانه دانشگاه ۲۴۲۰ به خط شکسته
 نستعلیق.
- . ۱۲۸۲ ق. دیوان صائب تبریزی، متعلق به کتابخانه سلطنتی سابق، به
 قطع وزیری با کاغذ اصفهانی، نستعلیق یک دانگ - کتابت
 تحریری متوسط دارای ۹۳۲ صفحه به شماره ردیف ۲۸۹
 (فهرست کتابخانه، ج ۱ صفحات ۷۰۵ - ۷۰۶).
- . ۱۱۷۳ ق. دیوان صائب تبریزی، متعلق به کتابخانه سلطنتی سابق، به قطع
 وزیری باریک و حجیم با کاغذ دولت آبادی، نستعلیق
 تحریری، کتابت متوسط دارای ۸۰۰ صفحه، به شماره ردیف
 ۲۸۸ (همان مأخذ، صفحات ۷۰۳ - ۷۰۴).
- . ۱۰۷۱ ق. دیوان صائب تبریزی، متعلق به کتابخانه سلطنتی سابق، به قطع
 وزیری با کاغذ دولت آبادی، نستعلیق، یک دانگ، کتابت
 متوسط دارای ۱۰۱۴ صفحه به شماره ردیف ۲۸۷ (همان
 مأخذ، صفحات ۷۰۰ - ۷۰۲).
- . ۱۲۷۴ ق. دیوان صائب تبریزی، نسخه خطی متعلق به کتابخانه سلطنتی
 سابق، به قطع ربعی با کاغذ ترمه و خط شکسته نستعلیق با کتابت
 تحریری متوسط دارای ۷۸۲ صفحه به شماره ۲۸۶ (همان
 مأخذ صفحات ۶۹۷ - ۶۹۹).
- . قدغن شراب، دو ورقه است به نثر (در کتابخانه دانشگاه تهران
 به شماره ۵۶۴۵).
- . «یک مکتوب ادبی و شاعرانه»، مجله ادب، ج ۴، ش ۳
 (۱۳۳۵) صفحات ۵۹ - ۶۰.

۲. آثار چاپی

الف) بر اساس تاریخ میلادی

- دیوان صائب، عبدالرحمن ابن محمد روشن خان، ہند،
وزیری... ۱۸۷۱ م.
- دیوان صائب، کانپور، سنگی، ۱۵۲ ص. ۱۸۷۱ م.
- دیوان صائب، لکھنؤ، سنگی، وزیری، ۷۱۶ ص. ۱۸۷۵ م.
- کلیات صائب، لکھنؤ، چاپ سنگی، مطبعۃ نول کشور، ۷۱۶ ص ۱۸۸۰ م.
- دیوان صائب، لکھنؤ، سنگی، وزیری، ۷۱۶ ص. ۱۹۰۱ م.
- دیوان صائب، لاہور. ۱۹۰۳ م.
- دیوان صائب، لکھنؤ. ۱۹۰۶ م.
- دیوان صائب، بمبئی، سنگی. ۱۹۱۲ م.
- دیوان صائب، لکھنؤ، سنگی، وزیری، ۷۱۹ ص. ۱۹۱۶ م.
- دیوان صائب، لکھنؤ، سنگی، رقعہ، ۱۵۲ ص. ۱۹۱۹ م.
- دیوان صائب، (چاپ افسٹ) بہ مقدمۃ ممتاز حسن، کراچی. ۱۹۷۰ م.
- دیوان صائب، ہمراہ با اضافۃ غزلیات بہ خط و مہر صائب.
چاپ عکسی با مقدمۃ ممتاز حسن، کراچی، خط نستعلیق. ۱۹۷۱ م.
- دیوان صائب، بہ خط میرزا صائب، چاپ عکسی با مقدمۃ
ممتاز حسن، کراچی، خط شکستہ. ۱۹۷۱ م.
- کلیات صائب تبریزی، لاہور. ۱۹۷۱ م.
- کلام صائب، تصحیح و گردآوری آیات پراکنده صائب تحت
عنوان کلام صائب توسط محمد یونس جعفری، جلد اول
مشمول بر ردیف الف و ب، چاپ تنگ راجستان، جلد دوم،
زیر چاپ.

ب) بر اساس تاریخ شمسی

- دیوان صائب، تہران سری، وزیری، چاپ خیام با مقدمۃ
امیری فیروز کوهی، ۱۱۴ + ۸۳۹ ص. ۱۳۳۳ ش.

- دیوان صائب، تهران، خیام، سربی، جیبی، چاپ دوم، با مقدمه امیری فیروز کوهی، ۵۲ + ۹۰۷ ص.
- ۱۳۳۶.
- کلیات صائب تبریزی، تهران، خیام، چاپ دوم، سربی، وزیری، ۹۰۷ ص.
- ۱۳۳۶.
- دیوان صائب، مقدمه و شرح حال به خط و خامه امیری فیروز کوهی. ا ب م | انتشارات انجمن آثار ملی، وزیری ۱۲۰ + ۹۶۶ ص.
- ۱۳۴۵.
- * معرفی در: راهنمای کتاب، س ۹، ش ۳، ص ۳۳۰.
- کلیات صائب، به اهتمام بیژن ترقی، با مقدمه امیری فیروز کوهی، تهران، خیام.
- ۱۳۵۰.
- کلیات صائب تبریزی، با مقدمه محمد عباسی، تهران، طلوع.
- ۱۳۶۱.
- کلیات صائب تبریزی، به اهتمام محمد عباسی، تهران، طلوع، چاپ دوم، وزیری، ۹۶۸ ص.
- ۱۳۶۳.
- کلیات صائب تبریزی، مقدمه از محمد محمدلوی عباسی، تهران، طلوع، چاپ سوم، وزیری، ۹۷۶ ص.
- ۱۳۶۴.
- دیوان صائب تبریزی، جلد اول غزلیات (حروف الف - ب)، به کوشش محمد قهرمان، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، پانزده + ۴۶۴ ص.
- ۱۳۶۴.
- دیوان صائب تبریزی، جلد دوم غزلیات (حروف ت - خ)، به کوشش محمد قهرمان، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، از ص ۴۶۷ - ۱۱۳۷.
- ۱۳۶۵.
- دیوان صائب تبریزی، جلد سوم غزلیات (حرف د)، به کوشش محمد قهرمان، انتشارات علمی و فرهنگی، از ۱۱۴۱ - ۱۵۶۸.
- ۱۳۶۶.
- دیوان صائب تبریزی، جلد چهارم غزلیات (حرف د)، به کوشش محمد قهرمان، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، از ص ۱۵۷۱ - ۲۱۹۰.
- ۱۳۶۷.

- دیوان صائب تبریزی، با مقدمه و شرح حال شاعر از محمد عباسی، تهران، طلوع، چاپ پنجم، ۹۷۱ ص.
- ۱۳۶۸.
- دیوان صائب تبریزی، جلد پنجم غزلیات (حروف ذ - م)، به کوشش محمد قهرمان، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، وزیری.
- ۱۳۶۹.
- دیوان صائب تبریزی، جلد ششم، به کوشش محمد قهرمان، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، وزیری.
- ۱۳۷۰.
- (ج) منتخبات، زبده اشعار، اشعار برگزیده، گلچین، گزیده آثار، گزیده اشعار به ترتیب تاریخ انتشار
- منتخبات اشعار صائب تبریزی، انتخاب حیدرعلی کمالی، تهران، کلاله خاور، ۲۰۰ ص.
- ۱۳۰۵.
- منتخبات اشعار صائب تبریزی، به انتخاب حیدرعلی کمالی اصفهانی، تهران، کلاله خاور، سربی، رقعی، ۱۶۸ ص. چاپ دوم، تهران، رقعی، سربی، کلاله خاور، ۲۲۴ ص.
- ۱۳۰۵.
- زبده اشعار صائب تبریزی، به اهتمام جعفر آزمون، تهران، سربی، جیبی، ۱۲۱ ص (همراه با مقدمه). چاپ دیگر: تبریز، سربی، جیبی، ۱۷۶ ص.
- ۱۳۱۷.
- اشعار برگزیده، به اهتمام زین العابدین مؤتمن، تهران.
- ۱۳۲۰.
- صائب سخن می گوید، گردآوری محسن رضانی، تهران، ابن سینا، ۱۳۳۱، سنگی، جیبی، بی شماره صفحه.
- ۱۳۳۱.
- گلچین صائب تبریزی، به انتخاب زین العابدین مؤتمن، تهران، افشاری، سنگی، رقعی، خط نستعلیق، چاپ رنگی مصور، ۱۹۷، ص.
- ۱۳۳۱.
- گلچین صائب، به اهتمام زین العابدین مؤتمن (شامل قریب ۲۴۴۵ بیت و ۱۸۵ موضوع)، تهران، افشاری، به خط علی اکبر کاوه، سنگی، رقعی، نستعلیق، رنگی مصور، ۱۹۷ ص.
- ۱۳۳۳.

۱۳۴۵. مشاعره، به کوشش مهدی سهیلی، تهران، امیرکبیر، چاپ دوم، ۳۸۲ ص (ابیات بسیاری از صائب دارد).
۱۳۴۶. شاهکارهای صائب تبریزی و کلیم کاشانی، به انتخاب مهدی سهیلی، تهران، محمدعلی علمی، ۱۳۴۶، ۳۲۳ ص همراه با پیشگفتار.
۱۳۴۷. گلچین باغ صائب. از خلیل سامانی، تهران، سربی، وزیری. انجمن ادبی صائب، ۳۸۴ ص.
۱۳۶۳. گزیده صائب، گردآوری محسن رضانی، تهران، پدیده، مصور.
۱۳۶۳. گلچین صائب، گردآوری زین العابدین مؤتمن، تهران، افشاری، چاپ دوم، ۲۰۸ ص، رقعی.
۱۳۶۳. گلچینی از غزلیات صائب تبریزی، به کوشش محمدتقی قلی زاده، تهران، یاران، ۱۴۴ ص، جیبی.
۱۳۶۴. گزیده آثار صائب تبریزی، گردآوری و تصحیح حمید سید نقوی (حامد)، تهران، بهجت، ۳۴۰ ص، وزیری.
۱۳۶۴. صائب (گزیده)، به اهتمام محسن رضانی، تهران، پدیده.
۱۳۶۶. دویست و یک غزل صائب، به انتخاب و شرح و تفسیر امیر بانوی کریمی (امیری فیروزکوهی)، تهران، زوار، ۱۳۴۲ ص. همراه با مقدمه‌ای در شرح حال، آثار، وضع اجتماعی زمان صائب، خصیصه سبک هندی، تحقیق در شیوه بیان صائب و روش کار صائب.
۱۳۶۹. گزیده اشعار صائب تبریزی، انتخاب و شرح جعفر شعار، زین العابدین مؤتمن، مقدمه: حسن انوری، تهران، چاپ و نشر بنیاد، ۳۱۰ ص.
۱۳۶۹. گلچین صائب، گردآورنده زین العابدین مؤتمن، به خط علی اکبر کاوه، تهران، آتلیه هنر، محمد سلحشور، ۱۹۶ ص.
۱۳۷۰. گزیده اشعار صائب تبریزی، انتخاب و شرح جعفر شعار.

زین العابدین مؤتمن، مقدمه: حسن انوری، تهران، چاپ و نشر
بنیاد، چاپ دوم، ۳۱۵ ص.

(د) آثار بدون تاریخ

- . — دیوان صائب تبریزی، تهران، خیام، چاپ سوم، با مقدمه
امیری فیروزکوهی، سربی، وزیری، ۴۷ + ۸۸۴ ص.
- . — کلیات صائب تبریزی، مقدمه و شرح حال به قلم امیری
فیروزکوهی، چاپ چهارم، [تهران] خیام [بی تا] - ۴۷ + ۸۸۴
ص، وزیری.
- . — کلیات فارسی صائب اصفهانی، به اهتمام شوکت علی خان.
- . — متن کامل دیوان و ترجمه آلمانی ترجیع بند صائب، مجله
انجمن شرقی آلمانی، ش ۵.
- . — غزلیات صائب، نسخه موجود در کتابخانه آقامیرزا جوادخان
ارکانی (نقل از مقالات تربیت، ص ۳۴۷).
- . — اشعار برگزیده صائب تبریزی، به اهتمام جعفر آزمون، با مقدمه
نصرة الله کاسمی، چاپ سوم، وزیری، یه + ۶۷ صفحه.
- . — اشعار برگزیده صائب (شامل شش هزار بیت) با مقدمه‌ای
مفصل در زندگی و عقاید صائب و سبک معروف هندی (از
تحول شعر فارسی، مؤتمن، چاپ سوم، طهوری، ۱۳۵۵،
صفحه آخر).
- . — اشعار برگزیده از صائب، به اهتمام حیدرعلی کمالی، تهران،
افشاری، سربی، ۳۰۱ + ۱۲۰ ص.
- . — منتخب آثار صائب، به خط عارف، با مقدمه امیری
فیروزکوهی، انجمن آثار ملی.
- . — منتخبی از اشعار صائب تبریزی، تهران، آرمان، سربی،
۱۰۰ ص.

ها) کتابهای مستقل

دشتی، علی.

نگاهی به صائب. تهران، بنیاد فرهنگ ایران، ۱۳۵۵، ۲۱۵ ص.
کتاب حاضر شامل ۱۵ فصل بدین شرح است: قهرمان سبک
هندی، صائب یا بیدل، مسحور صائب، سبک هندی،
مسامحه‌های لفظی، باریک خیالی، مبالغه و اغراق، ...،
مضمون تراشان، سعدی عصر!، چاشنی عرفان، «صائب به راه
مولوی»، پیشوای صائب، نخستین بیت صائب، شاعر
نکته پرداز.

این فصول پانزده گانه در نیمه دوم اسفندماه ۱۳۵۵ هم در
روزنامه «اطلاعات» چاپ شده است.

نگاهی به صائب، تهران، امیرکبیر، چاپ دوم (افست)، بدون
تاریخ چاپ.

نگاهی به صائب، تهران، اساطیر، چاپ سوم، ۱۳۶۴، ۲۲۴
ص.

دولت‌شاهی، محمدعلی (و) صائب سخن می‌گوید، تهران، ابن سینا | بی ت، بی ص | .
شعاری، مجید.

* نقد در مجله جهان نو، ش ۷، ش ۵ (خرداد ۱۳۳۱)، ص ۹۹.
صائب تبریزی، مشهد، نشریه روابط فرهنگی ایران و
۱۳۳۰ ش، سربی، رقعی، ۶۰ ص.

صائب و سبک هندی، به کوشش محمد رسول دریاگشت،
تهران، کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد (ش ۱۳)، ۱۳۵۴.
فرهنگ اشعار صائب، تهران، مؤسسه مطالعات و تحقیقات
فرهنگی، ۱۳۶۴ - ۱۳۶۵، ج ۲.

شرح حال صائب، ترجمه غلام محمد به ترکی، تبریز، انجمن
روابط فرهنگی ایران و شوروی، ۱۳۲۴.

دیدگاه صائب در پرتو عرفان، تهران، مؤلف، ۱۳۶۴، ۱۷۶
ص.

شهید نورایی، محمد.

شوروی،

کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد

اسناد دانشگاه تهران

گلچین معانی، احمد

نخجوانی، محمد.

واحدی، غلامرضا

* در این مجموعه تک بیت‌های میرزا محمدعلی صائب تبریزی تحت عناوین هفده گانه دل، عمر، عشق، دوستی، زیبایی، خودبینی و ... فراهم آمده ... اکیهان فرهنگی، س ۳، ش ۳ (خرداد ۱۳۶۵): ص ۳۶.

و) بخشهایی از یک کتاب
آذر، لطفعلی بیگ.

آتشکده آذر، با تصحیح و تحشیه و تعلیق حسن سادات ناصری، تهران، امیرکبیر، ۱۳۳۶، ج ۳، ج ۱ «صائب» صفحات ۱۲۰ - ۱۲۷.

آتشکده آذر، بمبئی، ۱۲۷۷؛ صفحات ۳۴ - ۳۵.

از صبا تا نیما، تهران، جیبی و فرانکلین، ۱۳۵۰، ج ۱، ص ۹، ۱۱ و ج ۲، ص ۱۵۲.

آرین پور، یحیی.

خزانه عامره، کانپور، مطبع فیض، سال ۱۸۷۱ م، صفحات ۲۸۷ - ۲۹۳.

آزاد بلگرامی، غلامعلی.

سروآزاد، هندوستان (تألیف در ۱۱۶۶)، صفحات ۹۸ - ۱۰۳.

تاریخ نویسی در هند و پاکستان، لاهور، خانه فرهنگ جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۴ ه. ش، ص ۲۹۹.

آفتاب اصغر.

فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی، ج ۳، تهران، ۱۳۲۰ ه. ش، صفحات ۳۲۴ - ۳۲۷.

ابن یوسف شیرازی.

فهرست کتابخانه مدرسه عالی سپهسالار، ج ۲، تهران، ۱۳۱۶ ه. ش، صفحات ۶۲۲ - ۶۲۳.

—

تاریخ ادبیات فارسی، ترجمه رضازاده شفق، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۳۷ ه. ش، صفحات ۸۸، ۱۹۹ و ۲۰۰.

اته، هرمان.

«صائب از دیدگاهی دیگر» (سخنرانی در مجمع بحث در افکار و اشعار صائب، شنبه ۲۷ دی ۱۳۵۴)

اخوان ثالث، مهدی.

عطا و لقای نیما یوشیج، تهران، دماوند، ۱۳۶۱ ه. ش،

—

- صفحات ۳۹، ۴۰، ۷۷، ۷۸، ۱۲۵، ۱۲۶ و ۱۲۷.
- «مضمون‌سازی در شعر سبک هندی و شعر متافیزیکی انگلیس»، صائب و سبک هندی، به کوشش رسول دریا گشت، تهران، کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران، ۱۳۵۵ هـ.ش، صفحات ۳۲۷ - ۳۴۲.
- دایرةالمعارف یا فرهنگ دانش و هنر، تهران، اشرفی، چاپ هشتم با تجدیدنظر، ۱۳۵۷ هـ.ش، ص ۵۱.
- «ظفرخان احسن و روابط او با صائب»، فرخنده پیام، مشهد، دانشگاه مشهد، ۱۳۶۰ هـ.ش صفحات ۲۸۰ - ۲۸۷.
- «کتابشناسی صائب»، صائب و سبک هندی، صفحات ۳۴۳ - ۳۴۷.
- «افکار صائب» (سخنرانی در مجمع بحث در افکار و اشعار صائب - شنبه ۲۷ دی ماه ۱۳۵۴).
- «در حق صائب»، صائب و سبک هندی، صفحات ۵ - ۱۴.
- اعیان الشیعه، بیروت، دارالتعارف للمطبوعات، ۱۴۰۳ ق، ج ۱۰، ص ۱۲۲.
- انجمن ادبی صائب.
- باغ صائب ابه کوشش خلیل سامانی «موج»، تهران، ۱۳۴۹، سربی، رقی، ش ۱۰: صفحات ۵۷۷ - ۶۴۰؛ تهران، ۱۳۵۲. ۶۴ ص؛ تهران، ۱۳۵۲، ۳۸۵ - ۴۴۵ ص؛ تهران، ۱۳۵۲: ۴۴۹ - ۵۱۲ ص؛ تهران، ۱۳۵۲، صفحات ۵۱۳ - ۵۷۶. تهران، ۱۳۵۲، صفحات ۵۷۷ - ۶۴۰ ص؛ تهران، ۱۳۵۲. صفحات ۷۰۵ - ۷۶۸؛ تهران، ۱۳۵۳: ۴۴۹ - ۵۱۲؛ تهران، ۱۳۵۳، صفحات ۵۱۳ - ۵۷۶ ص؛ تهران، ۱۳۵۳، صفحات ۴۴۰ - ۵۷۷؛ تهران، ۱۳۵۳، صفحات ۶۴۱ - ۷۰۴؛ تهران، ۱۳۵۳، صفحات ۷۰۵ - ۷۶۲؛ تهران، ۱۳۵۳ - ۱۳۵۴. ۴۰. جلد، ۴۴۸ ص؛ تهران، ۱۳۵۴، صفحات ۳۸۵ - ۴۳۲. تهران، ۱۳۵۴، ۶۴ ص؛ تهران، ۱۳۵۴، ۲ ج؛ تهران، ۱۳۵۴:
- ارباب شیرانی، سعید
- اسدی زاده (ودیگران)
- اسلم خان، محمد
- افشار، ایرج
- امیری فیروزکوهی، کورن
-
- الامین، محسن

- صفحات ۵۲۹ - ۵۷۶؛ تهران، ۱۳۵۵؛ صفحات ۶۵ - ۱۲۸؛
تهران، ۱۳۵۵؛ صفحات ۱۲۹ - ۱۷۶؛ تهران، ۱۳۵۵؛
صفحات ۲۲۵ - ۲۷۲.
- باستانی پاریزی،
محمد ابراهیم.
بحرالعلوم، حسین.
- «نکته‌های تاریخی در دیوان صائب» (سخنرانی در مجمع
بحث در افکار و اشعار صائب - شنبه ۲۷ دیماه ۱۳۵۴).
کارنامه انجمن آثار ملی، تهران، انجمن آثار ملی، ۱۳۵۵،
صفحات ۵۹، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۲، ۳۹۳، ۴۰۱،
۴۰۲، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۱۰، ۴۱۸، ۴۶۵، ۷۰۳.
- براون، ادوارد.
از سعدی تا جامی - تاریخ ادبی ایران، ترجمه علی اصغر
حکمت، تهران، ابن سینا، چاپ سوم، ۱۳۵۱، ص ۳۸۸.
- تاریخ ادبیات ایران (از آغاز صفویه تا زمان حاضر)، ترجمه
رشید یاسمی، تهران، ابن سینا، چاپ سوم، ۱۳۴۵، ج ۴،
صفحات ۱۵۴ و ۱۹۸.
- تاریخ ادبی ایران، ترجمه علی پاشا صالح، تهران، امیرکبیر،
۱۳۵۸، ج ۲، صفحات ۵۵، ۱۸۶، ۱۹۷، ۷۱۶، ۹۸۳ و ۹۸۴
طلا در مس در شعر و شاعری، تهران، زمان، چاپ دوم،
۱۳۴۷، صفحات ۴۴۴، ۶۱۹.
- بیربای گیلانی (شیدا)،
محمد.
پناهی سمنانی، محمد.
- «نوآوری در شیوه صائب»، صائب و سبک هندی، صفحات
۱۵ - ۲۸.
- ترانه‌های ملی ایران، تهران، ناشر مؤلف، چاپ دوم، ۱۳۶۸،
ص ۱۵۸.
- تاریخ شاعری عثمانیان، ج ۱، صفحات ۵، ۱۲۷، ۱۲۹ (از
تعلیقات جلد اول آتشکده آذر تصحیح مرحوم سادات
ناصری).
- تجلیل، جلیل (و دیگران).
برگزیده متون فارسی با تجدیدنظر، تهران، مرکز نشر
دانشگاهی، چاپ پنجم، ۱۳۶۶ «تک بیتهایی از صائب
تبریزی»، صفحات ۷۹ - ۸۰.

- تربیت، محمدعلی. دانشمندان آذربایجان، تهران، ۱۳۱۴ ش، سربی، وزیری، صفحات ۲۱۷ - ۲۲۶.
- مقالات تربیت، به کوشش ح. صدیق، تهران، دنیای کتاب، ۱۳۵۵، صفحات ۳۴۶ - ۳۶۰ (مطالبی در باره صائب دارد).
- تسبیحی، محمدحسین. فارسی پاکستانی و مطالب پاکستان‌شناسی، راولپندی، ۱۳۵۲، ج ۱، صفحات ۱۶۳، ۱۸۴.
- توحیدی پور، مهدی. گل‌های جاویدان در بوستان ادب ایران، تهران، ۱۳۳۶، صفحات ۲۳۷، ۲۴۹.
- تیموری، مرتضی. غزلیات جاویدان پارسی، با مقدمه استاد جلال همایی، اصفهان، شهریار، ۱۳۴۴، صفحات ۳۸۹ - ۳۹۸.
- جعفری، یونس. «مخمس‌های صائب تبریزی»، صائب و سبک هندی، صفحات ۲۶۵ - ۲۸۶.
- جوادی، شفیع. تبریز و پیرامون، تبریز، بنیاد فرهنگی آذربایجان شرقی، ۱۳۵۰، ص ۱۴۴.
- حاجی خلیفه، مصطفی. کشف الظنون عن اسامی الکتب و الفنون، با مقدمه شهاب‌الدین نجفی مرعشی، تهران، اسلامیه و جعفری تبریزی، چاپ سوم، ۱۳۸۷ ق. / ۱۹۶۷ م. ج ۶ در ۵ مجلد، ج ۱، ص ۷۹۶.
- حزین لاهیجی، محمدحسین. تذکرة المعاصرین، اصفهان، ۱۳۳۴، ص ۱۲۰.
- حسن‌خان بهادر، محمدصدیق. شمع انجمن، هند، ۱۲۹۳، صفحات ۲۵۱ - ۲۵۵.
- حسینی، حسن. بیدل، سپهری و سبک هندی، تهران، سروش، ۱۳۶۷، صفحات ۱۴۰ - ۱۴۲.
- الحسینی الزنوزی، محمدحسین. بحرالعلوم، ج ۱ شعبه ثانیه (از فرهنگ سخنوران؛ ص ۳۲۸). ریاض الجنة، روضة پنجم، قسم دوم، ص ۸۵۵.
- حکیمیان، ابو‌الفتح. فهرست مشاهیر ایران، تهران، دانشگاه ملی، ۱۳۵۷، ج ۲، ص ۱۱۸.

- خانلری، پرویز. «یادی از صائب»، صائب و سبک هندی، صفحات ۲۹۶ - ۳۱۷.
- خانلری، زهرا (کیا). فرهنگ ادبیات فارسی دری، تهران، بنیاد فرهنگ ایران، ۱۳۴۸ (تاریخ مقدمه): جیبی؛ صفحات ۳۱۳ - ۳۱۴.
- خراب، هلاکومیرزای قاجار. خرابات (تذکره) صفحات ۱۰۵، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲. (از تاریخ تذکره‌های گلچین معانی، ج ۱، ص ۵۰۲).
- خلیل، علی ابراهیم خان. تذکره صحف ابراهیم. نسخه عکسی، ج ۳، صفحات ۲۳۶ - ۲۳۷.
- خوشگو، بندربن داس. سفینه خوشگو تذکره شعرای فارسی، پسته (هند)، اداره تحقیقات عربی و فارسی، ۱۹۵۹ / ۱۳۷۸ ق، ذیل حرف «ص».
- خیامپور، عبدالرسول. فرهنگ سخنوران، تبریز، خیامپور، ۱۳۴۰، صفحات ۳۲۸ - ۳۲۹.
- دامادی، محمد. «ستایش خاموشی و سکوت در ادبیات فارسی عصر صفویه»، مجموعه سخنرانیهای هفتمین کنگره تحقیقات ایرانی، تهران، دانشگاه ملی ایران، ۱۳۵۵ ج ۲ صفحات ۵۷ - ۷۴.
- دانشگاه پنجاب. اردو دایرةالمعارف اسلامیه؛ لاهور، ۱۳۸۴، ج ۱۲، ص ۴۱. دایرةالمعارف اسلام، چاپ لیدن، ذیل صائب تبریزی.
- دیران، حکیمه. «تبع صائب از حافظ»، مجموعه سخنرانیهای ششمین کنگره تحقیقات ایرانی، تبریز، دانشگاه تبریز، ۱۳۵۷، ج ۲، صفحات ۲۳۴ - ۲۵۳.
- دونت آبادی، عزیز. سخنوران آذربایجان، تبریز، دانشگاه تبریز، مؤسسه تاریخ و فرهنگ ایران، ۱۳۵۵، ج ۲ «صائب» صفحات ۴۶۲ - ۴۷۴.
- دهخدا، علی اکبر. لغت نامه فارسی، تهران، دانشگاه تهران، ذیل: «صائب».
- دیوان بیگی شیرازی، احمد. حدیقه الشعراء، تصحیح عبدالحسین نوایی، تهران، زرین، ۱۳۶۴، ج ۳. «صائب» ذیل حرف «ص».
- راشدی، حسام‌الدین. تذکره شعرای کشمیر، کراچی، اقبال آکادمی، ۱۳۴۶، ج ۲.

- صفحات ۵۱۸ - ۶۰۷.
- رشدیده، حسن. بدایع و نوادر، «صائب» ص ۱۱.
- رضازاده شفق، صادق. تاریخ ادبیات ایران، شیراز، دانشگاه پهلوی (سابق)، چاپ دوم، ۱۳۵۲، صفحات ۲۶۶، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۲، ۵۷۷، ۵۸۲، ۶۱۹، ۶۲۱، ۶۲۲.
- رضوی، سبط حسن. فارسی گویان پاکستان، پاکستان، راولپندی، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، ۱۳۵۳، صفحات ۲۸ - ۳۰.
- ریاحی، محمدامین. «صائب تبریزی شاعر زمانه خویش»، صائب و سبک هندی، صفحات ۲۹ - ۴۲.
- ریاض، محمد. اقبال لاهوری و دیگر شعرای فارسی گوی، اسلام آباد پاکستان، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، ۱۳۹۷ ق.
- ریکا، یان. «صائب تبریزی اصفهانی» صفحات ۱۱۹ - ۱۲۱.
- تاریخ ادبیات ایران، ترجمه عیسی شهابی، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۵۴، صفحات ۱۶۰، ۳۶۰، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۵، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۹۹.
- زرین کوب، عبدالحسن. «جهان صائب، دریچه‌ای به جهان بینی او»، از چیزهای دیگر، تهران، جاویدان، ۱۳۵۶، صفحات ۱۲۱ - ۱۴۹.
- . «زائرهند» با کاروان حله، تهران، جاویدان علمی، چاپ سوم.
- . ۱۳۵۵، صفحات ۲۹۹ - ۳۰۷.
- . سیری در شعر فارسی، تهران، انتشارات نوین، ۱۳۶۳، صفحات ۱۳۶ - ۱۳۷، ۳۹۳ - ۳۹۴، ۵۲۱.
- . نقد ادبی، تهران، امیرکبیر، چاپ دوم، ۱۳۵۴، ج ۲، صفحات ۲۵۶، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۱.
- زعیم، کورش. مردان بزرگ کاشان، بی جا، بی نا، ۱۳۳۶، صفحات ۵۲ - ۵۳.
- زنجان، برات. «صائب نقش آفرین»، صائب و سبک هندی، صفحات ۲۸۷ - ۲۹۵.

- زهبابی، محمدرضا. شخصیت‌های نامی ایران، تهران، دیده، ۱۳۴۷، صفحات ۲۷۴ - ۲۷۵.
- زهری، محمد. کارنامه تحقیقات ایرانی در سال ۱۳۵۴، تهران، فرهنگستان ادب و هنر ایران، ۱۳۵۵، صفحات ۱۴۲ - ۱۴۳.
- سادات ناصری، حسن. «چند نکته دیگر در باره صائب تبریزی»، مجموعه سخنرانیهای هفتمین کنگره تحقیقات ایرانی، تهران، دانشگاه ملی، ۳۰ مرداد تا ۵ شهریور ۱۳۵۵.
- . حواشی آتشکده آذر، تهران، امیرکبیر، ۱۳۳۶، ج ۱، صفحات ۱۲۰ - ۱۲۷.
- . «دید صائب درباره عرفان و تصوف» (سخنرانی در مجمع بحث درافکار و اشعار صائب - یکشنبه ۲۸ دیماه ۱۳۵۴).
- سامانی، خلیل «موج». «مضمون اشعار صائب»، صائب و سبک هندی، صفحات ۴۳ - ۵۵.
- سامی، شمس‌الدین. قاموس الاعلام، استانبول، ۱۳۰۶ - ۱۳۱۶، ج ۴، صفحات ۲۹۳۳ - ۲۹۳۴.
- سپهرم، امیرمسعود. تاریخ برگزیدگان و عده‌ای از مشاهیر ایران و عرب، تهران، زوار، ۱۳۴۱، ص ۴۴۴.
- سجادی، ضیاء‌الدین. «معنی و مضمون در شعر صائب»، صائب و سبک هندی، صفحات ۵۶ - ۶۷.
- سدارنگانی، هر و مل. پارسی‌گویان هند و سند، تهران، بنیاد فرهنگ ایران، ۱۳۵۵، صفحات ۷۴، ۱۲۲ - ۱۳۰.
- سرخوش، محمدافضل. کلمات الشعراء، به تصحیح صادق علی دلاوری، با مقدمه محمد اقبال، پنجاب، یونیورسیتی لاهور، ۱۹۴۲ م، صفحات ۶۲ - ۶۵.
- سنهلی، میرحسین دوست. تذکره حسینی، لکهنو، ۱۲۹۲ هـ ق، صفحات ۱۸۸ - ۱۹۳.
- سهیلی خوانساری، احمد. «سهم صائب در مثل‌های سائر»، صائب و سبک هندی، صفحات ۶۸ - ۸۱.

- سیاسی، محمد. «تمثیل در شعر صائب»، صائب و سبک هندی، صفحات ۸۲ - ۱۶۵.
- شاملوی هروری، ولی قلی بیگ. قصص الخاقانی (تألیف ۱۰۷۳ تا ۱۰۸۵) [نقل از کاروان هند تألیف احمد گلچین معانی، ج ۱ صفحات ۷۰۱ - ۷۰۲]. شعرالعجم، ترجمه محمدتقی فخر داعی گیلانی، تهران، ابن سینا، ۱۳۳۴، ج ۳، صفحات ۱۵۸ - ۱۷۱.
- شفیعی کدکنی، محمد. صور خیال در شعر فارسی، تهران، نیل، ۱۳۵۰، صفحات ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۷۶، ۲۱۲، ۳۱۳، ۴۳۳.
- . موسیقی شعر، تهران، آگاه، چاپ دوم، ۱۳۶۸، صفحات ۲۱، ۱۴۰، ۱۴۱.
- شمیسا، سیروس. سیر غزل در شعر فارسی، تهران، فردوس، ۱۳۶۲، صفحات ۱۶۴ - ۱۷۰.
- شهره، علیرضا میرزایی. بستان العشاق، ذیل «صائب».
- قاجار. شیخ بهایی، محمدبن حسین. کَشکول، ترجمه ابوالقاسم آیت‌اللهی، تهران، توکا، ۱۳۵۷، ص ۵۲۹.
- شیروانی، ریاض احمد. غنی کشمیری احوال و آثار و سبک اشعار او، سری نگر. آکادمی هنر و فرهنگ و زبان جمو و کشمیر، ۱۳۴۷ (تاریخ پیشگفتار)، صفحات ۱۳۹ - ۱۴۲.
- صفا، ذبیح‌الله. تاریخ ادبیات ایران، تهران، شرکت مؤلفان و مترجمان ایران، ۱۳۶۲، بخش یکم، صفحات ۴۹۷، ۵۳۲ - ۵۳۳؛ بخش دوم، تهران، فردوس، ۱۳۶۴، صفحات ۱۲۷۱ - ۱۲۸۴.
- . گنج سخن، تهران، دانشگاه تهران، چاپ دوم، ۱۳۵۵، ج ۳، صفحات ۱۱۱ - ۱۱۸.
- ضمیمه فهرست نسخه‌های خطی فارسی در کتابخانه موزه بریتانیا، «صائب»، ص ۲۰۷.

- عمید، حسن. فرهنگ عمید شامل نامهای بزرگان جهان و اسامی جغرافیایی، تهران، جاویدان، ۱۳۴۶. ش. ص. ۵۶۰.
- غنی مو فرخ آبادی، محمد عبدالغنی. تذکرة الشعراء، به اهتمام محمد مقتدی خان شروانی، علیگره، انسی تیوت گزت علی گره، ۱۹۱۶ م. ص. ۷۹.
- فخرالزمانی، عبدالنبی. تذکرة میخانه، به اهتمام احمد گلچین معانی، تهران، اقبال، ۱۳۴۰، صفحات یک، ۳۸۲، ۸۲۹، ۸۴۹، ۸۵۵.
- فرشید ورد، خسرو. در باره ادبیات و نقد ادبی، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۳، صفحات ۲۸، ۲۹، ۳۶، ۱۱۸، ۱۲۲، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۸۵، ۱۹۰، ۲۳۰، ۲۵۹، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۲، ۴۶۵، ۴۹۱، ۵۳۷، ۵۳۸، ۶۶۸، ۶۸۱، ۶۸۹، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶.
- (محمد حسن) فروزانفر، بدیع الزمان. تاریخ ادبیات ایران، تهران، انتشارات مؤسسه وعظ و خطابه، شرح حال «صائب» | نقل از تاریخ ادبی براون، ترجمه پاشا صالح، ج ۲، تهران، امیرکبیر، ۱۳۵۸، ص ۱۹۸۳.
- فهرست نسخه‌های خطی فارسی در کتابخانه مثل پاریس، ج ۲، صفحات ۳۹۵ - ۳۹۶.
- فهرست نسخه‌های خطی فارسی در کتابخانه موزه بریتانیا، ج ۲، صفحات ۶۹۳ - ۶۹۵.
- قصیری، ی. بزم سخن، تهران، زوار، ۱۳۴۲، ص ۱۵۹.
- کارنامه بزرگان ایران، تهران، اداره کل انتشارات و رادیو، ۱۳۴۰، صفحات ۲۸۹ - ۲۹۰.
- کاسمی، نصره الله. مقدمه بر کتاب اشعار برگزیده صائب تبریزی، گردآورده جعفر آزمون، تهران، ۱۳۳۴: ی - ج (از فرهنگ سخنوران، ص ۳۲۹).
- کتابشناسی ملی ایران، تهران، کتابخانه ملی، ۱۳۵۲، ص ۳۲۶ و زمستان ۵۶، ص ۳۴۸.
- کریمی (مصفا)، بانو. «دنیای صائب»، صائب و سبک هندی، صفحات ۱۶۶-۱۷۶.

- «سبک صائب تبریزی»، ششمین کنگره تحقیقات ایرانی، تبریز، ۱ - ۶ شهریور ۱۳۵۴ - برگزارکننده: دانشگاه آذربادگان.
- گلچین معانی، احمد... تاریخ تذکره‌های فارسی، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۴۸، ج ۲، ص ۱، صفحات ۱۱۰، ۱۱۹، ۳۶۳، ۵۰۲؛ ج ۲ صفحات ۹۱، ۴۰۷، ۶۹۴، ۸۵۳.
- تذکره پیمانه، در ذکر ساقی‌نامه‌ها و احوال و آثار ساقی‌نامه سرایان ذیل تذکره میخانه، مشهد، دانشگاه مشهد، ۱۳۵۹، صفحات ۹۱، ۹۴، ۲۱۹، ۲۷۸، ۵۰۳، ۵۶۸.
- کاروان هند، مشهد، آستان قدس رضوی، ۱۳۶۹، ج ۱، صفحات ۷۰۰ - ۷۱۲.
- «کنایات در اشعار صائب»، صائب و سبک هندی، صفحات ۱۷۷ - ۱۹۷.
- گویاموی، محمد... قدرت الله. تذکره نتایج الافکار، بمبئی، چاپخانه سلطانی، چاپ پانزدهم، ۱۳۳۶، صفحات ۴۰۸ - ۴۱۸.
- لکهنوی، آفتاب... تذکره ریاض العارفین، تصحیح حسام‌الدین راشدی، اسلام‌آباد، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، ۱۹۷۷، ج ۲، بخش آ، صفحات ۳۸، ۳۸۳، ۳۸۴.
- لودی، شیرعلی خان... مرآة الخیال، بمبئی، ۱۳۲۴ ق، صفحات ۸۸ - ۹۰. مآثر الامراء، هند ج ۲ ص ۷۶۱ (از تعلیقات جلد اول آتشکده آذر، تصحیح مرحوم سادات ناصری).
- محیط طباطبائی،... «بازگشت سبک هندی به ایران»، صائب و سبک هندی، صفحات ۱۹۸ - ۲۰۶.
- مدرس تبریزی، محمدعلی... ریحانة الادب، تبریز، خیام، چاپ سوم، ۱۳۴۶ (ج ۸)، ج ۲، صفحات ۴۰۸ - ۴۱۰، ج ۳ ص ۳۴۱. مرآت جهان نما، «صائب» (از دانشمندان آذربایجان، صفحات ۲۲۵ - ۲۲۶).

- مسعودی، ابوالقاسم. بررسی آثار و احوال ۲۳۰ تن از مشاهیر نامدار جهان، تهران. پدیده، ۱۳۴۸، ص ۴۸۷.
- مشار، خانابابا. فهرست کتابهای چاپی فارسی، تهران [بی‌نا] ۱۳۵۰ - ۱۳۵۵، ج ۱، ص ۶۶۴؛ ج ۲، ص ۲۳۲۷؛ ج ۴، ص ۴۱۱۷ و... مؤلفین مشار، تهران؛ ج ۳، ص ۴۷۱.
- مشکور، محمدجواد. نظری به تاریخ آذربایجان، تهران، انجمن آثار ملی، ۱۳۴۹، ص ۲۹۶.
- مصاحب، غلامحسین. دایرةالمعارف فارسی، تهران، جیبی، ج ۱، ص ۸۴ ذیل آرایش نگار، ج ۲، بخش اول، ۱۳۵۶، ص ۱۵۴۴.
- مصفا، مظاهر. «صائب در صائب»، (سخنرانی در مجمع بحث در افکار و اشعار صائب - یکشنبه ۲۸ دیماه ۱۳۵۴).
- قند پاریسی (نمونه‌های شعر دری)، تهران، صفی‌علیشاه، ۱۳۴۸ (تاریخ مقدمه)، صفحات ۲۰۵ - ۲۰۸.
- معصوم‌علیشاه، محمد معصوم. طرائق الحقایق، با تصحیح محمدجعفر محجوب، تهران، بارانی، ۱۳۳۹ - ۱۳۴۵ هـ ش ج ۳ ج ۳، ص ۷۳.
- معین، محمد. فرهنگ فارسی، تهران، امیرکبیر، چاپ دوم، ۱۳۵۶، صفحات ۹۶۱ - ۹۶۲ و ۱۰۰۷.
- مکی، حسین. گلزار ادب، تهران، امیرکبیر، چاپ دوم، ۱۳۶۹، در غالب صفحات.
- ملک شاه حسین. تذکره خیرالبیان، برگ ۳۷۴ - ۳۷۵ (از کاروان هند، گلچین معانی، ج ۱، ص ۷۰۰).
- هادی سیستانی. مذكرالاصحاب (۱۱۰۳ هـ)، «میرزا صائبا» (از کاروان هند، ج ۱: ۷۰۲ - ۷۰۳ و نیز: تاریخ تذکره‌ها، ج ۲، صفحات ۲۳۶ - ۲۴۱). نسخه مذكرالاصحاب در کتابخانه آکادمی علوم تاجیکستان (ش ۶۱۰) موجود است. المنجد فی اللغة والاعلام، چاپ ۲۱، بیروت، دارالمشرق، ۱۹۸۶، ص ۴۲۱.
- مشزوب: احمد. فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، اسلام.

- آباد، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، ج ۱۰، ۱۳۶۷، «قندهارنامه»، ص ۱۷۲.
- . فهرست نسخه‌های خطی، تهران، مؤسسه فرهنگی منطقه‌ای، ۱۳۴۸ - ۱۳۵۲، ج ۶، در ۷ مجلد، ج ۱ ص ۴۰۵؛ ج ۳، صفحات ۱۸۷۷، ۲۳۹۱؛ ج ۴، صفحات ۲۶۱۸، ۲۹۹۹، ۳۱۹۴، ۳۲۵۶، ۳۲۹۱؛ ج ۵، صفحات ۳۵۸۱، ۳۵۹۱.
- مؤتمن، زین‌العابدین. تحول شعر فارسی، تهران، طهوری، چاپ سوم، ۱۳۵۵: ۴۱۰ (فهرست صفحاتی که در کتاب در باره شاعر مطلبی آمده مشخص شده است).
- . شعر و ادب فارسی، تهران، افشاری، ۱۳۴۶، صفحات ۹۲، ۱۲۳، ۱۷۹، ۱۸۲، ۲۱۱، ۲۶۱، ۲۷۹، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۷، ۲۹۰، ۲۹۹، ۳۴۷.
- مهدوی، مصلح‌الدین. تذکرة القبور، اصفهان، ثقفی، چاپ دوم، ۱۳۴۸، صفحات ۳۷۴ - ۳۷۶.
- مهرین، عباس. تاریخ ادبیات ایران، تهران، مانی، ۱۳۵۳، ج ۴، بخش ۲، صفحات ۴۴، ۵۷ - ۶۱.
- نخجوانی، حسین. چهل مقاله، به کوشش یوسف خادم هاشمی نسب، تبریز، چاپخانه خورشید، ۱۳۴۳ «منازعه صائب تبریزی با کلیم همدانی»، صفحات ۳۳۸ - ۳۳۹.
- نصرآبادی، محمدطاهر. تذکرة نصرآبادی، با تصحیح و مقابله وحید دستگردی، تهران، فروغی، ۱۳۵۲، صفحات ۲۱۷ - ۲۲۰.
- نظمی، علی. دوست سخنور، تبریز، نوبل، ۱۳۵۵، ص ۱۷۶.
- نقیسی، سعید. مقدمه شاهکارهای نثر فارسی معاصر، ج ۱، صفحات ۲۳ - ۴۸.
- نواب، عبدالباقی. «سبک اصفهانی و ویژگی‌های آن»، صائب و سبک هندی، صفحات ۲۰۷ - ۲۱۱.
- نورانی وصال، عبدالوهاب. «سبک هندی و وجه تسمیه آن»،

- صائب و سبک هندی، صفحات ۲۱۲ - ۲۲۵.
- ریاض الشعراء (نسخه عکسی)، ج ۱، صفحات ۱۴۲ - ۱۴۴.
- تذکره مخزن الغرایب، ج ۱، به اهتمام محمدباقر، لاهور، ۱۹۶۸ و نسخه عکسی موجود در دانشگاه تهران، ۱۰ ج.
- «صایب»، ج ۴ نسخه عکسی، ص ۳۶۸.
- مجمع الفصحاح، تصحیح مظاهر مصفا، تهران، امیرکبیر.
- ۱۳۳۹، ج ۴، ص ۴۴، چاپ سنگی، ج ۲، صفحات ۲۳ - ۲۴.
- گلزار جاویدان، تهران، فرهنگ و هنر، ۱۳۵۳، ج ۲، صفحات ۷۸۵ - ۷۸۶.
- نگاهی به تاریخ ادبیات آذربایجان (نقل از گزیده آثار صائب تبریزی، حمید سید نقوی (حامد)، بهجت، ۱۳۶۳، ص ۲۱).
- «صائب»، صائب و سبک هندی، صفحات ۲۲۶ - ۲۳۸.
- «تصویر شاعرانه اشیا در نظر صائب»، برگه‌هایی در آغوش باد، تهران، توس، ۱۳۵۶، ج ۱، صفحات ۳۳۵ - ۳۶۲.
- «تصویر شاعرانه اشیا در نظر صائب»، صائب و سبک هندی، صفحات ۲۳۹ - ۲۶۴.
- چشمه روشن دیداری با شاعران، تهران، علمی، ۱۳۶۹.
- «رنگین سخن، صائب تبریزی»، صفحات ۲۸۹ - ۳۰۸.
- واله داغستانی، علیقلی.
- هاشمی سندیلوی، احمدعلی خان.
- هدایت، رضاقلی.
- هدایت، محمود.
- هیئت، جواد.
- یغمایی، حبیب.
- یوسفی، غلامحسین.
-
-

مقالات.

- آریان، قمر.
- «ویژگیها و منشاء پیدایش سبک مشهور به هندی، در سیر تحول شعر فارسی»، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی، مشهد، س ۹، ش ۲ (تابستان ۱۳۵۲)، ص ۲۶۱.
- «صائب تبریزی»، کاوه [جدید]، س ۱ (۱۳۴۲) ش ۲.
- «قبر صائب تبریزی»، ارمغان، س ۱۹ (۱۳۱۷)، ش ۴، صفحات ۲۵۹ - ۲۶۱ و ۶۳۱ - ۶۳۲.
- آشتیانی، منوچهر.
- ادیب و خشوری
- اصفهانی، عباس.

- افشار، محمود. «قصائد و مدایح صائب»، گفتار ادبی، س ۱ (۱۳۵۳)، صفحات ۱۹۷ - ۲۰۳.
- امیری فیروزکوهی، م. «توضیحی در باب مولانا صائب»، یغما، س ۲۹، ش ۳ (۱۳۵۵)، صفحات ۱۸۶ - ۱۸۸.
- «توضیحی راجع به صائب»، وحید، س ۵ (۱۳۴۶)، صفحات ۲۱۵ - ۲۲۲.
- «سخنی در باب صائب» گوهر، س ۴، ش ۱ (۱۳۵۵)، صفحات ۲۲ - ۲۷.
- «گفتگو با امیری فیروزکوهی در باره صائب»، تلاش، ش ۵۶ (اسفند ۱۳۵۴)، صفحات ۲۰ - ۲۱.
- «مکتوب»، ارمغان، صفحات ۳۳۸ - ۳۴۰ (از فرهنگ سخنوران، ص ۳۲۹).
- اوحدی یکتا، سجا «سیری در دیوان صائب»، وحید، س ۳ (۱۳۴۴)، صفحات ۶۶۴ - ۶۷۳، ۷۵۶، ۸۸۶ - ۸۸۹ و ۱۰۴۰ - ۱۰۴۴.
- بهار، محمدتقی. «صائب و شیوه او»، یغما، س ۲۳ (۱۳۴۹)، صفحات ۲۶۴ - ۲۶۵.
- پژمان بختیاری، حسن «نظری کوچک بر مقالات سیری در دیوان صائب»، وحید، س ۴ (۱۳۴۵)، صفحات ۷۸ - ۸۰.
- تربیت، محمد علی. «صائب تبریزی»، گنجینه معارف، ج ۱ (۱۳۰۱)، ش ۵، صفحات ۱ - ۵.
- «یک صفحه منتشر نشده از رساله قرن حادی عشر»، ارمغان، س ۱۳ (۱۳۱۱)، صفحات ۳۱۹ - ۳۲۶ و ۳۶۹ - ۳۷۳.
- تقریظها و انتقادی ... «منتخبات اشعار صائب، آینده س ۲ ش ۴ (خرداد آینده، ۱۳۰۶ ش)، ش مسلسل ۱۶، صفحات ۳۳۴ - ۳۳۵.
- جعفری، یونس. «ابیات پراکنده صائب»، ارمغان، ۳۷ (۱۳۴۷)، صفحات ۳۲۱ - ۳۲۵ و ۴۱۷ - ۴۱۹ و ۴۸۵ - ۴۸۶.
- «چند نکته در باره صائب تبریزی»، ارمغان، س ۴۵، ش ۷ و ۸،

- صفحات ۴۰۰ - ۴۱۷.
- خانلری، پرویز. «یادی از صائب»، سخن، س ۲۴ (۱۳۵۴)، صفحات ۹۹۵ - ۱۰۰۱ و ۱۱۵۷ - ۱۱۶۷ و س ۲۵، ش ۱ (۱۳۵۵)، صفحات ۲ - ۶.
- دستغیب، عبدالعلی. «صائب افسونگر و طرز سخن او»، پیام نوین، س ۵، ش ۱، (۱۳۴۱)، صفحات ۱ - ۲۴.
- ده بزرگی، غلامحسین. «اشاره‌ای به اسطوره‌های مذهبی در دیوان صائب تبریزی»، هنر و مردم، ش ۱۸۲ (آذر ۱۳۵۶)، صفحات ۲۶ - ۳۰.
- ریاحی، محمدامین. «صائب تبریزی شاعر زمانه خویش»، یغما، س ۲۹ (۱۳۵۵)، صفحات ۲ - ۱۲.
- شاه حسینی، ناصرالدین. «زندگانی پرماجرای صائب». ایندوایرانیکا، ج ۵، ش ۳، صفحات ۷ - ۱۲.
- شفیعی، محمود. «سخن از صائب از نظر سبک و دستور زبان»، گوهر، ۶ (۱۳۵۷)، صفحات ۷۳۰ - ۷۳۴ و ۷۹۵ - ۷۹۹.
- صدرهاشمی، محمد. «قبر صائب»، یادگار، ج ۳، (۱۳۲۵)، ش ۴، صفحات ۳۴ - ۳۸ و ش ۶ و ۷، صفحات ۱۳۴ - ۱۳۷ و ش ۱۳۷، صفحات ۶۹ - ۷۳.
- صفایی، ابراهیم. «مقبره صائب تبریزی»، ارمغان، س ۱۹، ش ۴ (۱۳۱۷)، ۲۶۰ - ۲۶۱.
- صلاحی، عمران. «ترکان پارسی گوی، صائب تبریزی»، نگین، س ۳۵، ش ۱۳۲ (اردیبهشت ۱۳۵۵)، صفحات ۴۳ - ۴۶.
- عابدی، امیرحسن. «صائب تبریزی یا اصفهانی»، ایندوایرانیکا، ج ۱۸ (۱۹۶۴)، ش ۴، صفحات ۱ - ۱۸.
- عرفان، محمود. «منتخبات صائب»، آینده، س ۱، ش ۱۲، صفحات ۷۲۹ - ۷۳۱.
- فرهادفر، ک. «صائب در جدل!»، رودکی، س ۵، ش ۵۲ (بهمن ۱۳۵۴)، ص ۲.
- قاری زاده، ضیاء. «ارزشهای معنوی صائب»، آریانا، س ۲۴ (۱۳۴۵)، صفحات

- ۶۰۲ - ۶۰۳ .
 کاسمی، نصره الله. «اشعار برگزیده صائب تبریزی»، گوهر، ۶ (۱۳۵۷)، صفحات
- ۷۵۳ - ۷۵۹ .
 کریمی (مصفا)، بانو. «در حاشیه سبک صائب»، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی تهران، س ۲۴ (۱۳۵۴)، ش ۳ و ۴، صفحات ۱۱۴ - ۱۲۹ .
- کمالی، حیدر علی. «صائب تبریزی»، آینده، س ۱، ش ۱۲ (۱۳۰۵)، صفحات ۷۳۱ - ۷۴۱ .
- گلچین معانی، احمد. «سیصدمین سال وفات صائب ۱۰۸۶ هجری قمری است»، یغما، س ۱۸ (۱۳۴۴)، صفحات ۲۹۲ - ۲۹۴ .
- . «صائب در نظر بزرگان زمان خود»، مجله دانشکده ادبیات مشهد، س ۵، ش ۳ (۱۳۴۸)، صفحات ۴۳۶ - ۴۵۸ .
- . «مضامین تکراری در دیوان صائب»، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی مشهد، ۱۲ (۱۳۵۵)، صفحات ۶۲۵ - ۶۵۲ .
- . «مولانا صائب تبریزی اصفهانی»، وحید، دوره ۱۳، ش ۱۱ و ۱۲ (۱۸۸)، صفحات ۱۰۸۴ - ۱۰۸۶ و ۱۱۳۸ .
- گویا اعتمادی، سرور. «آثار صائب»، آریانا، ج ۸ (۱۳۲۹)، ش ۷، صفحات ۷ - ۹ .
- مجتهدی، مهدی. «سخنی در باره صائب»، مهر، ۸ (۱۳۳۱)، ش ۴، صفحات ۲۴۴ - ۲۴۶ .
- محمدابراهیم خلیل. «صائب و برخی اشعارش به خامه خود او»، آریانا ج ۱۵ (۱۳۳۶)، ش ۱۲، صفحات ۴۹ - ۵۶ .
- مصفا، مظاهر. «آرامگاه صائب در اصفهان»، یغما، س ۲۱ (۱۳۴۷)، صفحات ۳۸۱ - ۳۸۵ .
- . «صائب در صائب»، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی تهران، س ۲۴ (۱۳۵۶)، ش ۱ و ۲، صفحات ۲۰۲ - ۲۲۱ .
- میراغلو. جمیل. «قبر صائب تبریزی»، یادگار، ج ۳ (۱۳۲۶)، ش ۶ و ۷،

- صفحات ۱۳۵ - ۱۳۷.
- میرزایف، عبدالغنی. «یک مدرک تاریخی جدید راجع به صائب»، وحید، س ۵ (۱۳۴۶)، صفحات ۳۳ - ۴۲.
- ناتل خانلری، پرویز ← خانلری، پرویز.
- ناخدا. «نسخه‌ای خطی از دیوان صائب» [مورخ ۱۰۷۴]، آریانا، ج ۲۰، ش ۸، صفحات ۵۴ - ۵۶.
- نخجوانی، حسین. «آثار نثری از نتایج افکار صائب تبریزی سخن پرداز عصر صفوی»، نشریه دانشکده ادبیات تبریز، دوره ۶ (آذر ۱۳۳۳)، ش ۳، صفحات ۲۹۹ - ۳۰۳.
- . «تذکری از صائب تبریزی و اشعار اخلاقی او»، جهان اخلاق، ش ۲ (۱۳۳۵)، صفحات ۵۴ - ۶۰.
- . «منازعه صائب تبریزی با کلیم همدانی»، نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی تبریز، س ۷، ش ۲، (بهمن ۱۳۳۴)، ص ۲۴۰.
- نخجوانی، محمد. «وفات صائب»، یادگار ج ۳ (۱۳۲۵)، ش ۸، صفحات ۶۹ - ۷۰.
- یغمایی، حبیب. «مولانا صائب». یغما، س ۲۹، ش ۲ (۱۳۵۵)، صفحات ۱۰۶ - ۱۱۲.
- یوسفی، غلامحسین. «تصویر شاعرانه اشیا در نظر صائب»، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی دوره ۱۱، ش ۴ (۱۳۵۴)، صفحات ۵۷۶ - ۶۰۲.

به دیگر زبانها

- ABIDI, S.A.H. Sa'ib Tabrizi isfahani: life and poetry. *Yadname-ye Jan Rypka*. 1967 , pp. 49 - 55.
- ARYANPUR KASHANI, A history of Persian Literature. Tehran , College of Manoochehr. Translation, 1973. " Sā'eb Tabrizi" (259-260).
- SCARCIA, G. Dieci ghazal di Sa'eb per Francesco Gabrieli. *OM 54* (1974) , pp. 304- 308.
- ZIPOLI, R. Contributa a una prima definizione di Rakhne -ye divār in sā'eb-e Tabrizi. *OM 58* (1978) pp. 341-356.
- ZIPOLI, R. Fra Sā'eb e Ghaleb: appunti per una storia filologica dell'estetica indo - persiana. In: *Bisaccia dello Sheikh: omaggio ad A. Bausani*. Venice: 1981 (*Quaderni del Seminario di Iranistica*, etc. , Univ. Venezia, 19) pp. 275 - 289.

فهرست اهم منابع

- علاوه بر مراجعه به کتابخانه نشریات گوناگون در تألیف و تنظیم « کتابشناسی صائب » از منابع زیر هم بهره برده ام:
- آذر، لطفعلی بیگ. آتشکده آذر، با تصحیح و تحشیه حسن سادات ناصری، تهران، امیرکبیر، ۱۳۳۶. ج ۳.
- تربیت، محمدعلی. دانشمندان آذربایجان، طهران، ۱۳۱۴ ش.
- خیامپور، عبدالرسول. فرهنگ سخنوران، تبریز، ۱۳۴۰.
- زهري، محمد. کارنامه تحقیقات ایرانی در سال ۱۳۵۴، تهران، فرهنگستان ادب و هنر، ۱۳۵۵.
- کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران. صائب و سبک هندی، به کوشش محمد رسول دریاگشت، تهران، کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد، ۱۳۵۴.

- گلچین معانی، احمد. تاریخ تذکره‌های فارسی، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۴۸، ج ۲.
- ماهیار نوابی، یحیی. کتابشناسی ایران، تهران، مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، ج ۷، ۱۳۶۶.
- مشار، خانابا. فهرست کتابهای چاپی فارسی، تهران | بی‌نا | ۱۳۵۰ - ۱۳۵۵، جلد‌های ۱، ۲، ۴.
- منزوی، احمد. فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، اسلام‌آباد، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، ج ۱۰، ۱۳۶۷.
- . فهرست نسخه‌های خطی، تهران مؤسسه فرهنگی منطقه‌ای، ۱۳۴۸ - ۱۳۵۲، جلد‌های ۱، ۳، ۴، ۵.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی